

Az elmúlt 30 év politikája olyan struktúrát hozott létre, amelyről egyértelművé vált, hogy nem fenntartható; úgy gondoljuk, éppen ezért jelenleg az a legfontosabb cél, hogy olyan hozzáértő embereket küldjünk a parlamentbe, akik akarnak és tudnak dolgozni.

Meggyőződésünk, hogy ténylegesen előre lépéshez az ország pénzügyi és gazdasági helyzetében (amely jelenleg a kilátástalan és a kínos között evickél), rendkívüli és bátor döntéseket kell bevállalni – sok esetben olyant, amely átrendezi a viszonyokat, és nem a régít fércelgeti.

A következőkben több szempont szerint is összeállított elképzeléseinket fogalmaztuk meg, amit végül egy pár konkrét intézkedéssel is kiegészítettünk.

Teljes strukturális reformot a fiskális, tanügyi, egészségügyi (...) politikában!

A vállalkozói szféra tevékenysége a szolgáltatások, gyártás és kereskedelem köré csoportosul. Ugyanakkor azzal küszködik, hogy ezeket a tevékenységeket ő hitelezi meg, és ennek a meghitelezésnek, pénznek is a teljes kockázatát ő fizeti meg.

Az adózás is erre a szegmensre van ráterhelve, közben a pénzügyi/monetáris szegmensnek is teljes mértékben ki van szolgáltatva, nem beszélhetünk egyenrangú partnerségről. Hogy a pénzügyi világ a gazdaság fenntartója lenne? Romániában ez fordítva működik... nálunk a munka van megadóztatva, a tőkének zöld útja van: viszont sem a munkavállaló, sem a vállalkozó nem tőkés!

Tehát a munka adóztatását a minimálisra kell hozni!

Amíg ez a dilemma nem lesz feloldva, addig ez az ország nem lesz termelő, csupán fogyasztó ország. Néhány ide tartozó, további javaslat:

- Az állam adminisztrációs kiadásait (központi és helyi adminisztráció) le kell csökkenteni, méretét és struktúráját újra kell gondolni. A közalkalmazotti bérek és a versenyszféra bérei nem térhetnek el ennyire egymástól, mérését és ritmusát közös platformra kell hozni: jelenleg az egyik önkényesen, másik hatékonyság szerint kerül megszabásra.
- Hatékony adóadminisztráció: teljesen automatizált rendszerek gyors és hatékony kiépítése szükséges.
- Speciális, preferenciális juttatások rendszerének haladéktalan megszüntetése (speciális nyugdíjak, turisztikai jegyek, stb). Ide tartoznak a jövedelmi adó mentességek és ahhoz hasonló juttatások.
- Olyan segélyrendszert kell kialakítani, amely nem a munkától független jövedelemszerzést ösztönzi.

A vészhelyzeti támogatások rendszerét fel kell pörgetni, egyértelművé kell tenni: ahol megszorítások, bezárások történtek, ott a fennmaradás és túlélés érdekében fél megoldásokat nem lehet elfogadni. Ahol bezárás, vagy x% alatti forgalomcsökkenés van, a cég egész működési költségét (hisz nem csak emberi erőforrás létezik, de fizetni kell az önrészeket, a villanyt, az ingatlan bért, az őrzővédtől stb.) biztosítani kell mindenféle ilyen-olyan igazolás nélkül (az állam jól ismeri a gazdasági mutatóinkat). Ez tovább gondolva elvárható lenne, hogy az állam maga jelentkezzen az ilyen időkben, amikor forgalomcsökkenést észlel, és közölje, hogy a tapasztalt mutatók alapján konkrétan mire és hogyan jogosult az adóalany.

Hogy az államnak van-e kapacitása ezt végrehajtani? Legyen...

A következőkben további javaslatok következnek a szakértőink, vállalkozóink tollából, nem feltétlenül a fontosság sorrendjében: stabilitás és kiszámíthatóság, állami bevételek, támogatások, egyéb előírások/törvénykezés.

A. Stabilitás és kiszámíthatóság

Az állam a saját törvényeit tartsa be, politikai játékoktól és érdekektől függetlenül¹.

Az állam iránti lojalitás és bizalom alapjaiban szenved kárt a következetlen és komolytalan törvényhozástól, ami nem segíti a törvénykövető magatartás kialakulását, ezáltal az általános jólét lehetősége vesz oda. A politikai játszmák ma általánosan tolerálják az ilyen magatartást.

A törvények/rendelet megfogalmazása során javasoljuk ugyanakkor az egyértelmű, konkrét – mindenki által érthető és elérhető - megfogalmazásokat, kiszámítható, bürokráciamentes és gyors intézkedéseket.

B. Állami bevételek

1. Speciális nyugdíjak

Haladéktalanul meg kell szüntetni a speciális nyugdíjak intézményét. A nyilvánvaló megtakarítási lehetőség mellett az okok: a) mindenki a saját befizetése alapján / mértéke szerint részesüljön ebben, ez a nyugdíjtörvény egyik alapelve; b) gazdasági alapelv: egy

¹ Az állam a saját törvényeit nem tartja be, pl. az adótörvénykönyvet 2003 óta 2018-ig (tovább már nem számoltuk) 163 alkalommal módosította. A Codul de procedura fiscala – ban le van írva, hogy minimum 6 hónappal az érvénybe lépés előtt kell közölni a módosított jogszabályokat, gyakorlatilag december közepén, végén jelenik meg a január 1-től érvényes jogszabály változás.

jövedelemért egy haszon jár, és a jelenlegi kedvezményezettek megkapták / megkapják a fizetésüket, ez után adóznak, míg a speciális nyugdíjjal, gyakorlatilag a jövedelem után több hasznot fognak húzni; c) kialakul(t) az elitek, a kiválasztottak csoportja, ami egy normálisan működő demokráciában nem lehetne.

2. A közalkalmazotti bérek

A közsféra fizetéseinak összhangba kell kerülniük a magánsféra javadalmazásához – a mérleg elmozdulásának az előbbi irányba ugyanis számos káros hatás tulajdonítható, kezdve az elszívó hatástól², az elvárt hatékonyságnövekedés elmaradásán keresztül az állami beruházásokra vagy egyéb közszolgáltatásokra nem jutó alapokig. Különösen a helyi közigazgatás béreinek kiszámításánál figyelembe kell venni a helyi gazdaság teljesítményét, mutatóit, az érintett dolgozók teljesítmény mutatóit.

3. Hatékony adóbehajtás

Jelenleg kb. az adóbevételek 33%-át nem sikerül behajtania az államnak, ami továbblépést igényel³.

Azt látjuk ugyanakkor, hogy a bevételnövelés egyik eszközeként a kormány pl. a kasszagépek online bekötésében látja, viszont ehhez képtelen a saját részét előkészíteni, megfelelő szinten digitalizálni a pénzügyi rendszerét. Javasoljuk ebben és minden hasonló esetben a vállalkozók szankcionálásának, de annak emlegetésének is megszüntetését addig, amíg a saját részét maradéktalanul meg nem oldja.

C. Támogatások/kifizetések

1. Vészhelyzeti- és pályázati támogatások:

- a) A kényszerszabadság idejére folyósított 75%-os támogatást illetően, bővíteni kellene a jogosultak körét, hogy azon cégek is igénybe vehessék, ahol később jelentek meg hangsúlyosan a megszorítások „eredményei” (ld. szállító cégek, mezőgazdasági szereplők stb.)
- b) A munkanélküli státusban levő, munkát vállaló 26 év alatti és 50 év felett személyek alkalmazása esetén 1 évig folyósítani egy havi bruttó minimálbényi összeget. A támogatási lehetőséget pedig következetesen és rövid határidővel folyósítani!⁴

² Ellentmondásos a helyzet egyébként, mivel miközben bevonzzák a fizetésekkel a jobb szakembereket, ez még nem is érezteti feltétlenül a hatékonyság szempontjából pozitív hatását a közszférában, mert az állami szféra nagy részénél a vezetők ott vannak több éve (kinevelődtek) és kialakult az ún. Peter-elv. Ezt a külsősök (a frissen felvett emberek) nem tudják feloldani, főként azért, mert a több éve a közigazgatásban dolgozók egymást ismerik és egymást fedik... Így alakult ki a jelenlegi megkövesedett állapot.

³ Ez a hiány főként és jellemzően a nagy vállalatokhoz köthető, tehát a hatékonyabb adóbehajtás ne jelentsen olyan látszatintézkedéseket, amelyek majd túlnyomóan a kicsi cégeket öli meg.

⁴ A hasonló támogatások esetén az államnak szokása 6-9 hónap eltéréssel kezdeni folyósítani az összegeket, illetve nem ritka, hogy a „keret elfogyott”. Ezért a hasonló támogatások meghirdetése legyen egyértelmű (nem

- c) Vállalkozás létrehozásának támogatása idősebb (35-55 évesek) korosztály számára is.
- d) A HORECA mellett számos szektor megszenvetde a jelen járványhelyzetet: pl. beszállítók, rendezvényszervezők, személyszállítás, vagy akár a sport vagy kulturális terület szereplői. Ezek támogatását a sárga- és kék nyilatkozatoktól tették függővé, ami értelmetlen. Ahol jelentősebb forgalomcsökkenés van, kapjon segítséget, mint a HORECA.
- e) Minimális támogatás: olyan visszatérítendő, kamatmentes, maximálisan 10 ezer eurós támogatás, amelynek elnyerése sem önrészhez, sem alkalmazotti számhoz vagy korhoz kötött - könnyen és gyors ügyintézésel elérhető hitel (államilag 100%-ban garantált) előfinanszírozással, egy kisvállalkozást indítani szándékozó fizikai személynek.
- f) IMM Invest – támogatás: a programot javasoljuk meghosszabbítani néhány apró, de jelentős módosítással: a kedvező kamat legyen érvényes a teljes futamidőre, illetve az állami garancia legyen 100%-os (jelenleg a banki szűrők miatt ez a támogatási forma a kisebb cégek esetében legtöbbször elesett)

2. Üdülési jegyek (voucher)

Amennyiben az állam továbbra is folyósítani szeretné ezt a juttatást, egyrészt az állami központi költségvetésből, keretből legyen finanszírozva, másrészt a magánszektorban dolgozóknak is adjanak: minden teljes munkaidős alkalmazásban álló munkavállaló (a cégekben ne csak aranytojást tojót tyúkot, az ott dolgozóknak meg ne csak a közért dolgozók önfeladta nyaralásáért robotoló rabszolgákat lássanak).

3. Minimálbér adó-mentessége

Nem tartozik ide az építkezésben érvényes minimálbér, csupán a jelenleg 2230 és 2350 lejese minimálbérek. Ugyanakkor nem a minimálbér összegére, hanem csak és ténylegesen a minimálbéreket kapó alkalmazottak fizetésére vonatkozik ez az előírás.

D. Egyéb

1. Az állam az adóbevételekért cserébe végezze el a vállalt szolgáltatásait (ahogy a románok mondják, „fara dar si poate”). Pl. egy ingyenes egészségügyi laborvizsgálat az legyen elérhető akkor, amikor kell.

2. Legyenek telepített, költségileg támogatott POS-terminálok faluhelyen a kereskedőknek és vendéglátóknak, valamint min. 1 ATM minden helységben, ahol a lakosság szám meghaladja a 100-at. Városi környezetben minden vendéglátásban érdekelt vállalkozásnak legyen kötelező a kártyaleolvasó.

Főként kisebb forgalom esetén a jelenlegi banki költségek mellett nem éri meg a kereskedőknek bankkártyaleolvasót igényelni. A falusi fiatal ugyanakkor azt látja, egyre élehetlenebb a környezet (ebből kifolyólag is), és elmegy.

kell a vállalkozót folyamatosan csalónak nézni és lebegtetni): az alkalmazáskor tudnia kell a vállalkozónak, hogy megkapja vagy nem a támogatást, és hogy az 30 napon belül a kezében lesz.

3. Az állami támogatásoknál, vissza-nem térítendő *pályázatok elbírálásánál* vegyék figyelembe a 3 évnél idősebb cégek esetében, hogy mennyire lejt a bértábla a minimálbér felé, valamint mennyi, határidőn túli tartozása van a cégeknek más cégek felé.

Ugyanakkor az előző év veszteségessége esetén vegyék figyelembe a veszteség eredetét: fejlesztésből adódik?

4. *Duális oktatás*

A duális oktatásnak fektessen le a konkrét elvárásait (jelen pillanatban csak olcsó képzetlen fizikai szezonális munkaerőként realizálódik az ebben résztvevő fiatalok tevékenysége).

Figyelembe kell venni azonban a hatékonyság céljából, ahhoz, hogy egy cég ténylegesen befektessen a jövőbe, vagyis a fiatalokba, más néven (jelen témában) a duális képzésben való részvételbe, vagy nagy profitja kell legyen, amit „szociális” célra tervez elkölteni, vagy garanciákat kell kapnia ezen befektetése megtérülésének, pl, konkrét munkaerő utánpótlás szempontjából.

5. *Masszívan fel kell gyorsítani a telekkönyvezéseket*

A földtulajdon helyzete, legalábbis Udvarhelyszéken, továbbra is ködös: konkrét, 1 éves határidővel rendezni kell a tulajdonviszonyokat és a telekkönyveket ki kell bocsátani.

6. *Vadkárrendezés*

Vadkár esetén a tény megállapítását követően a várható eredményt kell kifizetni, mindenféle egyéb nehezítő feltétel nélkül (melyik idős ember fog virítani számlát a szántásról?). Ellenkező esetben az van, ami most: a lejelentett vadkárok az összes eset kb. 20-25%-a, és a mezőgazdaság, különösen a székely megyékben, kiszáradáskor, egyre jobban teret vesz.

7. *Tömbházszigetelések*

Ma, miközben minden az energiahatékonyságról szól, számos feltétel nehezíti az egyéni hőszigeteléseket, a tömbházlakók esetében – pl. hogy egyszerre több, összefüggő lakást kell szigetelni. Ki kell dolgozni záros határidőn belül azt a módszert, ahogy az esetenként 1-2 ellenkezőt rá lehet szorítani az egységes szigetelési munkálatok elvégzésére.

Nagyon fontos, a közt kell nézni, nem egy-két ellenkezőt. Ebben az esetben a jelenlegi előírások szerint a tulajdonjog – hisz a tömbház nem egy ember tulajdona... rosszul van értelmezve. Ezt mielőbb fontos lenne újra gondolni!

8. *Családbarát politika*

A megfelelő bevételek és minőségi közszolgáltatások mellett a fiatalok elvándorlásában fontos szerepet játszik a családbarát politika, a letelepedés ösztönzés. Az ANL-s programot meg kellene erősíteni, illetve ki kellene egészíteni olyanok számára is, akik vagy nem tömbházban szeretnének élni, vagy nem elérhető ez a lehetőség. Ugyanakkor fejleszteni kellene a kisgyerekeket célzó szolgáltatásokat, jelentősen növelni pl. a bölcsődei csoportok számát, valamint az after-school rendszert.